په افغانستان کې پایښت لرونکي پرمختګ؛ ستونزې او فرصتونه

(د علمي-څېړنیز سیمینار د مقالو ټولګه)

۱۴۰۱هـ.ش

په افغانستان کې پایښت لرونکي پرمختګ؛ ستونزې او فرصتونه
(د علمي-څېړنیز سیمینار د مقالو ټولګه)

Sustainable Development in Afghanistan; Challenges and Opportunities

ISBN 978-9936-661-62-2
9 789936 661622

2025

د افغانستان اسلامي امارت

د علومو اکاډمي

د بشري علومو معاونیت

د ټولنیزو علومو مرکز

په افغانستان کې پایښت لرونکی پرمختگ؛ ستونزې او فرصتونه

(د علمي-څېړنیز سیمینار د مقالو ټولگه)

۱۴۰۱هـ.ش

کتنپلاوی:

- څېړنپوه دکتور محمد علم اسحق زی
- څېړنپوه شیرعلی تزری
- څېړنپوه عبدالمعبود ضریری
- څېړنوال دکتور محمد حکیم حیدر
- څېړنوال رحیم الله حریفال

ځانګړنې:

مهتمم: څېړندوی عالم جان ژمن

د سیمینار کال: ۱۴۰۱ هـ.ش

د چاپ کال: ۱۴۰۴ هـ.ش / ۱۴۴۷ هـ. ق

چاپ ځای: ستارهٔ همت مطبعه، کابل – افغانستان

خپرندوی: د افغانستان علومو اکاډمۍ د اطلاعاتو او عامه اړیکو ریاست

آدرس: د افغانستان علومو اکاډمي، شاه بوبوجان کوڅه ، شهرنو، کابل

د اطلاعاتو او عامه اړیکو ریاست د اړیکې شمیره : ۰۲۰۲۲۰۱۲۷۹(۰۰۹۳)

د اطلاعاتو او عامه اړیکو ریاست ایمیل: info@asa.gov.af

ISBN : ۹۷۸-۹۹۳٦-٦٦۱-٦۲-۲

د چاپ ټول حقوق له علومو اکاډمي سره خوندي دي

بسم الله الرحمن الرحیم

الحمدلله رب العالمین و الصلوة و السلام علی سید المرسلین و علی آله و اصحابه اجمعین.

د موضوعاتو لړلیک

"په افغانستان کې پایښت لرونکی پرمختګ؛ ستونزې او فرصتونه" علمي څېړنیز سمینار ته د افغانستان اسلامي امارت د محترم رئیس الوزرا پیغام............ ۱
په افغانستان کې پایښت لرونکي پرمختیا؛ فرصتونه او ننګونې........................ ۳
پیام سرپرست وزارت معادن وپترولیم:.. ٤
پیشینۀ تاریخی انکشاف پایدار ۱۵
په اسلامي اقتصاد کې د دولت مداخله د شریعت په رڼا کې ۲٦
چالش ها، فرصت ها و راهکارهای تطبیق اهداف انکشاف پایدار درافغانستان ٥٤
نقش بانکداری اسلامی در انکشاف پایه دار اقتصادی.............................. ۷۵
ارزیابی انرژی قابل تجدید در انکشاف پایدار کشور ۸۵
سیاسي پرمختیا او افغانستان... ۹۸
نقش گردشگری در انکشاف اقتصاد پایدار در افغانستان............................ ۱۱۷
نقش سکتور زراعت در انکشاف پایه دارکشور ۱۲۹
په افغانستان کې پایښت لرونکې پراختیایي کرنه ۱۵۰
قطعنامۀ سمینار علمی-تحقیقی: انکشاف پایدار در افغانستان؛... .... ۱٦۲

"په افغانستان کې پایښت لرونکی پرمختګ؛ ستونزې او فرصتونه" علمي څېړنیز سمینار ته د افغانستان اسلامي امارت د محترم رئیس الوزرا پیغام

بسم الله الرحمن الرحيم

إن الحمد للّه نحمده و نستعينه و نستغفره، و نعوذ باللّه من شرور أنفسنا و من سيئات أعمالنا، من يهده اللّه تعالى فلا مضل له، و من يضلل فلا هادى له، و أشهد أن لا إله إلا اللّه وحده لا شريك له و أشهد أن محمدا عبده و رسوله صلى الله وسلم عليه و على آله و صحبه أجمعين، أما بعد:

خوشاله یم چې د افغانستان علومو اکاډمي "په افغانستان کې د پایښت لرونکي پرمختګ، ستونزې او فرصتونه" علمي څېړنیز سیمینار جوړوي. د دې مهم سیمینار جوړونکو او ګډونوالو ته چې د ټولنې پر مهمه او حیاتي موضوع بحث کوي، د خدای تعالی له دربار څخه د بریالیتوبونو هیله کوم.

پایښت لرونکی پرمختګ د نړۍ او سیمې هېوادونو د پرمختګ له کاروان سره د افغانستان د یوځایوالي له مهمو مواردو څخه یو دی چې له نوي تحول او د افغانستان اسلامي امارت له حاکمیت سره ورباندې تر پخوا لا زیات تمرکز کېدای شي او د تطبیق په لاره کې به یې لازم اقدامات وشي.

ټولنیزو، اقتصادي او د ژوند چاپېریال اړخونو ته لا زیاته پاملرنه د پایښت لرونکي پرمختګ له مهمو اهدافو څخه دي، بنسټ جوړونه او ښه حکومتولي یې نور مهم اړخونه دي، د افغانستان اسلامي امارت تر بل هر وخت د یادو مسایلو د تطبیق لپاره لازم شرایط برابر کړي. د سراسري امنیت او ټولنیز عدالت تامین او د فساد له منځه وړل چې اوس یې موږ شاهدان یوو، د پالیسو په تطبیق او د پایښت لرونکي پرمختګ په اهدافو کې ممد واقع کېږي.

له ټولو مختصصینو او پوهانو څخه چې په دې علمي سیمینار کې خپلې مقالې وړاندې کوي، هیله لرو د پایښت لرونکي پرمختګ د سمو پالیسیو د تطبیق او اهدافو په اړه

لازمې مشورې شریکې کړي او له خصوصي سکتور سره په ګډه د افغانستان اسلامي امارت اړوندو بنسټونو سره د دغو اهدافو د تطبیق په برخه کې همکاري وکړي، ترڅو په ټولو برخو کې شته ستونزې له منځه یووړل شي.
یو ځل بیا د لوی الله (ج) په دربار کې د سیمینار ټولو ګډونوالو ته د زیاتو بریالیتوبونو دعا کوم.

و من الله توفیق

بسمه تعالی

په افغانستان کې پایښت لرونکي پرمختیا؛ فرصتونه او ننګونې

نحمده و نصلی علی رسول الکریم، اما بعد: الدنیا خلقت لکم و انتم خلقتم للآخرة

(الحدیث)

محترمو علمای کرامو، پوهانو او د سیمینار ګډونوالو، السلام علیکم ورحمت الله وبرکاته؛ نننې سیمینار ته ستاسو د ټولو حضارو د راتګ هرکلی کوم، خدای مو راوله، هرکله راشئ.

وبعد: الله تعالی ټول نعمتونه د انسانانو لپاره پیدا کړي چې ټول مخکني، اوسني او راتلونکي نسلونه له دې نعمتونو څخه مستفید شي او همداشان افغاني ټولنه پر دې مکلفه ده چې د ټولنې د پرمختګ او ښېرازۍ لپاره خپلو مسؤلیتونو ته جدي پاملرنه وکړي. له بله پلوه افغانستان په طبیعي لحاظ د غني سرچینو درلودونکی هېواد دی، د دې هېواد طبیعي منابع په اقتصادي پرمختګ کې مهم رول لري. د دې منابعو مدیریت او ټولو اقتصادي سکتورونو ته لازمه توجه کول پکار دي، په ځانګړي ډول د زراعت او مالدارۍ برخه چې د دې جغرافیې د خلکو ژوند ورسره تړلی دی او په اقتصادي پرمختګ کې مهم نقش لري، پاملرنه ورته پکار ده. نو د هر اړخیزې او متوازنې پایښت لرونکې پرمختیا لپاره اړینه ده چې پر ټولو اقتصادي سکتورنو پانګونه وشي، د خلکو د ژوند د کچې د ښه والي لپاره کار وشي او له همدې موجودو طبیعي سرچینو څخه په ګټې اخیستنې، د هېواد اقتصاد وده او پرمختیا وکړي.

د همدې موضوعاتو اهمیت ته په کتو د افغانستان د علومو اکاډمي د بشري علومو معاونیت دا علمي – څېړنیز سیمینار جوړ کړی چې په دې سیمینار کې به د افغانستان دوامداره او پایښت لرونکی پرمختګ وڅېړل شي او هغه ټولې برخې چې د دې هېواد په پرمختیا کې مهمې دي، د هغوی د قوي کولو لپاره به د څېړونکو او پوهانو له لوري په لیکل شویو مقالو کې لازمې طرحې او تطبیقي مکانیزمونه وړاندې شي. د یو اباد او پرمختللي اسلامي افغانستان په هیله.

السلام علیکم ورحمت الله وبرکاته

شیخ الحدیث مولوي فریدالدین محمود

د افغانستان د علومو اکاډمي لوی رئیس

امارت اسلامی افغانستان

پیام سرپرست وزارت معادن وپترولیم

موضوع: سیمینار علمی و تحقیقی انکشاف پایدار در افغانستان، چالش‌ها و فرصت‌ها

به لطف ایزد متعال، افغانستان دارای منابع غنی و سرشار منرالها و هایدرو کاربن ها میباشد. این منابع شامل ذخایر مس آهن، ذغال سنگ، سنگهای قیمتی و نیمه قیمتی، عناصر و فلزات نادره، سنگهای مرمر، انواع مواد ساختمانی و غیره میباشد.

در طی چند دهه جنگ و اشغال، از این منابع طبیعی استفاده معقول صورت نگرفته و به این دلیل انکشاف چندانی در سکتور معدنکاری به وجود نیامده است.

بناءً وزارت معادن وپترولیم امارت اسلامی افغانستان به میان آمدن حاکمیت نظام اسلامی در کشور سعی وافر در جهت رشد این منابع به خرج داده تا ازین طریق بتواند موجبات رشد اقتصادی کشور و بالا رفتن عواید ملی را فراهم ساخته و کشور عزیز مان را به سوی استقلال مالی، انکشاف زیربناها، ایجاد اشتغال، پایداری اقتصادی و اجتماعی و خود کفایی رهنمون سازد. از اینرو وزارت معادن وپترولیم جهت رشد، اداره و تنظیم این سکتور خط مشی های روشن، پلان های منظم کوتاه مدت و دراز مدت را در روشنی چشم انداز کلان این سکتور در نظر گرفته است.

لذا وزارت معادون وپترولیم با امانت داری کامل و برخورد مسلکی در جهت اکتشاف و انکشاف، بهره برداری درست مواد معدنی و احیای مجدد ساحه را با در نظر داشت روش های پذیرفته شده بین المللی، مطابق با تکنالوجی مدرن و حفاظت محیط زیست، رعایت حقوق کارگران و انکشاف جوامع محلی را از وظایف خود دانسته و برای نخستین بار در تاریخ فعالیت های معدنکاری افغانستان، وزارت معادن وپترولیم توانسته است تا عواید وزارت را به میلیاردها افغانی بلند ببرد که خودنشان دهنده شفافیت در این سکتور است.

پالیسی های اصلی این وزارت را درجهت انکشاف منابع معدنی، حفظ اصول انکشاف پایدار در این سکتور تشکیل میدهد که همانا توجه به موضوعات اقتصادی،

اجتماعی و محیط زیستی در این سکتور میباشد و پالیسی و پلان های را که این وزارت انکشاف داده و یا در حال طرح میباشند همه و همه از معیارات انکشاف پایدار حمایت نموده تا متضمن انکشاف این سکتور برای رفاه نسل های فعلی و آینده این کشور باشد.

هدف اساسی این پالیسی ها جلوگیری از فعالیت های غیر قانونی، تامین امنیت سرمایه گذاری ها، جذب سرمایه گذاریهای داخلی و خارجی مطابق قوانین نافذه کشور، دسترسی نهادهای اکادمیک (مانند اکادمی علوم افغانستان)، تحقیقاتی، سرمایه گذاران، نهادهای دولتی و خصوصی به معلومات ضروری، رهنمایی معدنکاری در چارچوب حقوقی و قانونی، استفاده از منابع معدنی بر اساس اصول انکشاف پایدار، جلوگیری و یا کاهش اثرات منفی معدنکاری، بکارگیری از بهترین روش های عصری، مسایل ایمنی و صحت، بلند بردن عواید دولتی، کاهش فقر و استفاده از منابع معدنی با توجه به نیازمندی های کنونی و آینده کشور می باشد.

لازم به تذکر است که انکشاف این سکتور مستلزم توجه کافی به تطبیق کامل قوانین، مقررها، رهنمود های ستندرد معدنکاری، حمایت های مالی و سیاسی داشته که این وزارت در این بخش ها اقدامات لازم را انجام داده و روی طرح های اصلاحی بیشتر کار مینماید.

والسلام

شیخ الحدیث شهاب الدین دلاور

سرپرست وزارت معادن وپترولیم